

Rapport

2011-11-29

Dnr 40–2011:1362

Rapport

efter kvalitetsgranskning av idrott och hälsa i
grundskolan i Ramlösa friskola
i Helsingborgs kommun

Rapport

2011-11-29

1 (16)

Dnr 40–2011:1362

Innehåll

Inledning

Resultat

Bakgrundsuppgifter om Ramlösa friskola

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför under hösten 2011 en kvalitetsgranskning av undervisningen i idrott och hälsa i grundskolans årskurser 4–6. Granskningen av Ramlösa friskola i Helsingborgs kommun ingår i detta projekt.

Ramlösa friskola besöktes fem gånger mellan den 16 september och 7 oktober 2011. Ansvariga inspektörer har utredarna Anna Sandell och Annette Johnsson varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av undervisningen i idrott och hälsa genomförs i totalt 28 kommunala skolor och 8 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen av idrott och hälsa är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Rapport

2011-11-29

2 (16)

Dnr 40–2011:1362

Resultat

1. Täcker undervisningen i idrott och hälsa in syftet och alla kunskapsområden så att eleverna ges möjlighet att uppnå kunskapskraven?

Syftet med undervisningen i idrott och hälsa är enligt **kursplanen** att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper i att planera, genomföra och värdera olika rörelseaktiviteter. Vidare ska eleverna ges förutsättningar för att utveckla goda levnadsvanor och ges kunskaper om hur fysisk aktivitet förhåller sig till psykiskt och fysiskt välbefinnande. Eleverna ska också utveckla förmågan att vistas i utemiljöer under olika årstider och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv. Kursplanen anger därvid tydligt ett centralt innehåll för undervisningen uppdelat i områdena rörelse, hälsa och livsstil samt friluftsliv och utevistelse. **Skollagen** anger att lärarna ska ha utbildning för den undervisning de bedriver. Enligt **läroplanen** har rektor ansvar för att undervisningen följs upp och utvärderas.

Forskning och beprövad erfarenhet visar att en stor del av lektionsinnehållet i idrott och hälsa handlar om rörelseaktiviteter där olika typer av bollspel och tävlingsidrott dominerar. Delar som behandlar hälsa och livsstil samt friluftsliv och utevistelse får inte sällan stå tillbaka. Både lärare och elever tenderar att uppfatta ämnet på ett sätt som avviker från det kunskapsobjekt som finns beskrivet i kursplanen. Ofta bedöms eleverna efter parametrar som närvaro och inställning samt efter mätbara idrottsprestationer. Skolor som lyckas bäst i sin undervisning i idrott och hälsa följer kursplanens innehåll, uppmärksammar samtliga elevers intressen och behov och har tydliga bedömningskriterier med grund i kursplanen.

Får eleverna undervisning i idrott och hälsa i den omfattning de har rätt till?

Enligt skollagen har eleverna rätt till minst 500 timmar idrott och hälsa under sin skoltid. Enligt den policy och den timplan som Ramlösa friskola har upprättat ska eleverna ha drygt 360 timmar i förskoleklass och årskurserna 1–6, exklusive friluftsdagar. För närvarande har skolan ingen årskurs 6, men i årskurs 4 och 5 har eleverna enligt schemat 2,5 timme idrott och hälsa i veckan, det vill säga drygt 90 timmar på ett läsår. Utöver det har skolan förlagt vissa moment till friluftsdagar och till lägerskola.

Utifrån de lektionsobservationer Skolinspektionen genomfört kan det emellertid konstateras att en stor del av lektionstiden, 12-21 procent, går åt till omklädning före och efter lektionen. Det motsvarar 11-19 timmar under ett läsår. Det är ett betydande bortfall och skolan behöver säkerställa och följa upp att eleverna får undervisning i den omfattning de har rätt till.

Rapport

2011-11-29

3 (16)

Dnr 40–2011:1362

Får eleverna en undervisning som minst täcker in syftet och alla kunskapsområden?

Granskningen visar att undervisningen i idrott och hälsa vid Ramlösa friskola inte täcker in syftet och alla kunskapsområden som är Rörelse, Hälsa och livsstil samt Friluftsliv och utevistelse. De delområden som Skolinspektionen bedömer täcks in väl är *Sammansatta grundformer i kombination med gymnastikredskap och andra redskap* och *Olika lekar, spel och idrotter inomhus och utomhus*. Båda dessa tillhör kunskapsområdet Rörelse.

Utifrån det lärarna beskriver om planeringen för ämnet vid de initiala intervjuerna saknas, eller finns inte i tillräcklig omfattning, delar från samtliga tre kunskapsområden. Vad gäller området Rörelse saknas *Danser och rörelse till musik, takt och rytm i lekar* och *Simning i mag- och rygggläge*. Vad gäller simning följer skolan kommunens organisering av simundervisning. Den förläggs i årskurserna 1-2, därefter är det endast de elever som inte kan simma som får simundervisning. Detta strider mot kursplanen i idrott och hälsa där det anges att simning ska ingå i undervisningen ända upp till årskurs 9. De delar som handlar om dans, rörelse, takt och rytm till musik saknas i den första planeringen princip helt, även om lärarna menar att det finns inslag av det. Enligt den nya planering för höstterminen 2011, som Skolinspektionen tog del av veckan efter sista besöket vid skolan, finns flera sådana pass inplanerade. Detta ser Skolinspektionen positivt på, men uppmanar skolan att fortsatt se till att delområdet inkluderas i undervisningen.

Kunskapsområdet Hälsa och livsstil inkluderas i undervisningen i liten omfattning. Delområdena *Kulturella och geografiska förhållanden i närmiljön som påverkar och möjliggör valet av fysiska aktiviteter* och *Förebyggande av skador genom uppvärmning* saknas helt enligt både den första planeringen, lektionsobservationer och elevintervjuer. *Kroppsliga och mentala effekter av några träningsformer* började lärarna arbeta med efter samtal med Skolinspektionen, något som Skolinspektionen observerade vid det sista besökta lektionspasset. *Ord och begrepp för samtal om upplevelser av olika fysiska aktiviteter och träningsformer, levnadsvanor, kroppsuppfattning och självbild* finns enligt planeringen och lärarna med i undervisningen i viss omfattning, men skolan behöver vara vaksam över att det fortsatt inkluderas och utvecklas.

Rapport

2011-11-29

4 (16)

Dnr 40–2011:1362

Enligt skolans nya planering för höstterminen 2011 kommer delområdet om *Orientering* och *Kartors uppbyggnad och symboler* delvis att inkluderas även under lektionstid.

Skolinspektionen bedömer att skolan behöver utforma undervisningen så att syftet och alla kunskapsområden täcks in.

Ger undervisningen eleverna möjlighet att uppnå alla kunskapskrav i idrott och hälsa?

Måluppfyllelsen i idrott och hälsa har varit god vid Ramlösa friskola de senaste åren, vilket framgår av tabell 1.

Tabell 1. Andel elever som nått målen i ämnet idrott och hälsa¹

Årskurs	år 2006	år 2007	år 2008	år 2009	år 2010
5	100%	92%	94%	94%	100%

Källa: Uppgifter från Ramlösa Friskola.

Då undervisningen i idrott och hälsa vid Ramlösa friskola saknar flera kunskapsområden är det inte möjligt för eleverna att uppnå alla kunskapskrav i enlighet med den nya kursplanen. Utifrån de lektionsobservationer Skolinspektionen gjort är dessutom möjligheten att samtala och reflektera över undervisningen och sitt eget lärande begränsad. Vid den sista lektionen Skolinspektionen deltog i gavs en del möjligheter till detta. Vid det uppföljande samtalet efter lektionen påtalade lärarna att de under Skolinspektionens tid vid skolan fått nya tankar kring undervisningen som de redan nu ville pröva. För att eleverna ska ha möjlighet att nå kunskapskraven för lägst betyget E behöver

¹ Resultaten i tabellen illustrerar måluppfyllelse utifrån tidigare bestämmelser i skollag (1985:1100), grundskoleförordning (1994:1194) samt läroplan (Lpo 94) och kursplan. Bedömningen av elevernas möjligheter att uppnå kunskapskraven enligt Lgr 11 baseras på måluppfyllelse enligt tidigare bestämmelser samt de förutsättningar undervisningen ger vid granskningstillfället.

Rapport

2011-11-29

5 (16)

Dnr 40–2011:1362

denna del emellertid fortsatt utvecklas parallellt med att samtliga delar av kunskapsområdena inkluderas i undervisningen.

För de elever som inte nått målen under ovan redovisade år har det enligt uppgift från rektorn handlat om orientering. I nuvarande årskurs 4-5 finns, enligt lärarnas bedömning, i nuläget ingen elev som riskerar att inte nå kunskapskraven. Skolan har därför inte något särskilt stöd till elever som riskerar att inte nå lägst betyget E och därmed heller inga åtgärdsprogram i idrott och hälsa. Det finns emellertid, enligt uppgift från rektorn, innevarande läsår elever som fortsatt har så kallat "restsim" i årskurs 5 och som, vad Skolinspektionen erfar, därmed torde tillhöra den grupp som riskerar att inte uppnå kunskapskraven. Det åligger rektorn att skyndsamt utreda en elevs behov av särskilt stöd och i sådant fall se till att ett åtgärdsprogram upprättas.

Intervjuade elever upplever att undervisningen delvis kan uppfattas som för enkel och där utrymme inte alltid ges till utmaningar för dem som behöver det. Samtidigt anger flera intervjuade elever att lärarna inte alltid ger tillräckligt med instruktioner. Utifrån Skolinspektionens lektionsobservationer kan undervisningsmiljön behöva utvecklas så att alla elever ges stöd, stimulans och motivation att utvecklas så långt som möjligt. Utifrån observationerna behöver undervisningen vidare utvecklas vad gäller tydliggörande för eleverna av lektionernas koppling till kursplanen samt att lärarna försäkras om att samtliga elever har förstått instruktioner och lärandemål.

Skolan behöver utveckla undervisningen så att alla elever ges möjlighet att uppnå alla kunskapskrav i ämnet.

Utgår lärarnas bedömning från kunskapskraven i idrott och hälsa?

Skolinspektionens granskning av idrott och hälsa skedde så tidigt på terminen att lärarna ännu inte hade hunnit skriva några omdömen i enlighet med nya kursplanen. Utifrån de skriftliga omdömen som gjorts utifrån den tidigare kursplanen, och som Skolinspektionen tagit del av, är bedömningarna inte utslutande grundade i mål som kursplanen angett. Exempelvis har bedömningar av elevernas sociala samspel ingått. Vid de intervjuer som genomfördes med lärarna under den senare delen av Skolinspektionens granskning har de påbörjat ett arbete med ett bedömningsmaterial där de menar att sådana delar nu uteslutits. Det finns också tankar om att göra ett bedömningsmaterial för varje årskurs, så att progressionen tydligare framträder.

Rapport

2011-11-29

6 (16)

Dnr 40–2011:1362

Lärarna uppger att det är svårt att göra bedömningar på individnivå. Bedömningarna tenderar att mer bli att observera vilka som inte klarar vissa övningar, än att kunna särskilja hur väl de som klarar dem har presterat. Utifrån Skolinspektionens observationer används inte heller formativ bedömning under lektionstid, så att eleverna får kunskap om vad de behöver förbättra och hur. Det framgår också att en del kunskapsområden i huvudsak förläggs till friluftsdagar, lägerskola och så kallade friskvårdsveckor. Det gäller främst kunskapsområdet Friluftsliv och utevistelse, men även delar av Hälsa och livsstil. Likaså görs bedömningarna av de ännu icke simkunniga eleverna av personal som är anställd vid simhallen. En sådan organisering av undervisningen och bedömningarna försvårar möjligheten att bedöma utifrån en differentierad betygs skala. Lärarna menar att de instruerat andra lärare om vad som ska kontrolleras och bedömas och att detta ska rapporteras till dem. Skolan behöver säkerställa att rutiner för hur bedömningar görs av elevernas kunskaper upprättas, så att dessa blir likvärdiga och alltid tar sin utgångspunkt i kunskapskraven.

Har lärarna utbildning för den undervisning de bedriver?

Vid tiden för kvalitetsgranskningen undervisar två lärare i de granskade årskurserna. De har båda lärarutbildning för grundskolans tidigare år och undervisar i huvudsak som klasslärare. Den ena läraren har utbildning för att undervisa i ämnet idrott och hälsa, den andra har det inte. Vid det längre undervisningspasset om 1,5 timme är det läraren med utbildning för undervisning i ämnet som håller i lektionen, medan läraren utan utbildning för undervisning i ämnet är med som extra resurs. Vid det kortare undervisningspasset om 1 timme är det läraren utan utbildning för undervisning i ämnet som ensam håller i lektionen. Enligt uppgift från både lärarna själva och från rektorn har lärarna emellertid gjort all planering av undervisning gemensamt. Organiseringen av undervisningen genom att en lärare utan utbildning för att undervisa i ämnet gemensamt tar ansvar med en lärare som har det, skedde på rektorns initiativ. Då den lärare som har utbildning för undervisning i ämnet inte tidigare undervisat dessa elever uppfattades det vara en bra lösning att kombinera det med att deras tidigare klasslärare fanns med. Samtidigt påtalar rektorn själv att det är problematiskt med en lärare som undervisar i ämnet utan att ha utbildning för undervisningen, särskilt i relation till betyg och bedömning.

Rapport

2011-11-29

7 (16)

Dnr 40–2011:1362

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn behöver se till att lärare med utbildning som är avsedd för den undervisning som ska bedrivas undervisar i ämnet.

Tar rektor ansvar för att undervisningen i ämnet idrott och hälsa följs upp och utvärderas?

Innehållet i undervisningen följs, enligt intervju med rektorn, upp genom att lärarna lämnar in läsårsplaneringar och läsårsutvärderingar, att man för diskussioner vid olika konferenser och att rektorn följer undervisningen genom individuella utvecklingsplaner. Lärarna bekräftar att rektorn begär in läsårsplaneringar, men uppger att de inte får någon respons på dessa. De uppger vidare att de fyller i uppgifter i slutet av varje termin om vilka elever som riskerar att inte nå målen. Eleverna fyller också i utvärderingsenkäter, men det är oklart hur dessa används. Rektorn har hittills inte heller genomfört lektionsbesök. Skolinspektionen bedömer att rektorn ansvarar för att samla in underlag för undervisningens upplägg och resultat, men att rektorn inte ansvarar för att detta används som ett led i att utveckla undervisningen. Rektorn behöver utarbeta rutiner för att på ett systematiskt sätt kunna följa upp och utvärdera undervisningen i idrott och hälsa.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna vid Ramlösa friskola inte ges undervisning i idrott och hälsa som täcker in syftet och alla kunskapsområden, vilket i sin tur gör att eleverna vid skolan inte ges möjligheter att uppnå alla kunskapskrav i ämnet. Vidare bedömer Skolinspektionen att skolan behöver utveckla arbetet med bedömningar så att dessa blir likvärdiga och alltid tar sin utgångspunkt i kunskapskraven. Huvudmannen och rektorn behöver se till att lärare med utbildning som är avsedd för den undervisning som ska bedrivas undervisar i ämnet. Rektorn behöver dessutom se till att elevers behov av särskilt stöd alltid utreds samt utarbeta rutiner för att på ett systematiskt sätt kunna följa upp och utvärdera undervisningen i idrott och hälsa.

Rapport

2011-11-29

8 (16)

Dnr 40–2011:1362

2. Uppfyller undervisningen i idrott och hälsa styrdokumentens krav på en likvärdig utbildning efter varje elevs förutsättningar och behov?

Enligt **skollagen** ska utbildningen inom varje skolform vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Grundskolans **läroplan** anger att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Skolan har därvid ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster och ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.

Forskning och beprövad erfarenhet visar att undervisningen i idrott och hälsa bidragit till en negativ självbild för vissa elever. Trots ämnets allmänna popularitet har idrott och hälsa en relativt hög frånvaro. En förhållandevis stor andel elever deltar sällan aktivt i undervisningen. Skolans mest angelägna uppgift är därför att uppmärksamma de elever som inte finner sig tillrätta med ämnet. De skolor där bedömningskriterierna i idrott och hälsa är tydligt uttalade är de som lyckas bäst. Genusperspektivet och faktorer hos eleverna som föreningsengagemang, ekonomiska villkor och sociokulturell bakgrund är viktiga att ta hänsyn till. Lärarens egna attityder till ämnet är också en faktor som påverkar. Viktigt är även samverkan mellan idrottslärare och lärare i andra ämnen. Då dessa delar beaktas har skolan bättre förutsättningar att lyckas med undervisningen i idrott och hälsa.

Anpassar skolan undervisningen i idrott och hälsa för varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande?

Både intervjuade elever och lärare ser svårigheter i att individualisera undervisningen. De observationer som Skolinspektionen gjort visar också på att individualiseringen av undervisningen behöver utvecklas. Både lektionsobservationer och elevintervjuer visar att få möjligheter ges till att elever kan få utmaningar eller stöd i sin utveckling utifrån var eleven befinner sig. Istället gör alla elever samma sak. Intervjuade elever uppfattar att innehållet i undervisningen och svårighetsgraderna är ungefär desamma nu som under tidigare årskurser. Lärarna menar att progressionen i undervisningen har sin betoning i utvecklingen av kroppsmedvetenheten, där man arbetar allt mer med finmotoriska övningar ju äldre eleverna blir. Skolinspektionen kunde vid de besökta lektionerna observera att det finns en variation avseende elevernas skicklighet i att anpassa sig motoriskt till de aktiviteter som genomfördes. Exempelvis finns en grupp elever som är aktiva i gymnastikföreningar på fritiden, samtidigt som det finns elever som inte kan slå kullerbytta på egen hand. Möjligheterna att tillgodose så olika behov och erfarenheter bedömer Skolinspektionen begränsas i undervisningen. Skolan behöver därför arbeta med att anpassa undervisningen i idrott och hälsa efter varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.

Rapport

2011-11-29

9 (16)

Dnr 40–2011:1362

Utifrån observationer och intervjuer bedömer Skolinspektionen att eleverna ges begränsade möjligheter att utöva inflytande och ta eget ansvar över undervisningen. Eleverna ges exempelvis inga möjligheter att välja mellan olika aktiviteter för att arbeta med ett kunskapsområde eller möjligheter att välja mellan olika arbetssätt. Elevintervjuer och observationer visar vidare att elevernas talutrymme därtill är begränsat och att deras synpunkter och erfarenheter inte efterfrågas i någon större utsträckning. Lektionsobservationerna visar att när eleverna ges möjligheter var det i högre grad pojkar än flickor som tog och fick talutrymmet, även om det också fanns tillfällen där lärarna lade sig vinn om att även de mer tysta eleverna – oberoende av kön – skulle tala. De förslag som läggs av eleverna uppger emellertid både lärare och intervjuade elever i de flesta fall tas till vara inför nästa eller annat framtida tillfälle. Skolinspektionen bedömer att skolan behöver utveckla elevernas möjligheter till inflytande över undervisningen.

Har eleverna kunskap om syfte, centralt innehåll och kunskapskrav i idrott och hälsa?

Både lärarna och intervjuade elever menar att lärarna till viss del gått igenom kursplanen. Vid elevintervjuerna är det emellertid tydligt att kunskapen om kursplanens innehåll och om vad det är som bedöms är liten. Eleverna uppfattar även att återkopplingen vid utvecklingssamtalen hittills varit svag. Skolan behöver därför ge eleverna möjlighet till kunskap om syfte, centralt innehåll och kunskapskrav samt tydliggöra kopplingen mellan detta och undervisningen. Detta är även en förutsättning för att eleverna ska kunna utöva inflytande över undervisningen.

Har skolan sådan tillgång till lokaler och utrustning att en likvärdig utbildning kan genomföras?

Undervisningen för årskurserna 4-5 bedrivs i huvudsak i en idrottshall en bit från skolan. Skolan hyr hallen av en annan fristående skola. Hallen har fullgod utrustning. Enligt överenskommelser mellan skolan och föräldrar samlas eleverna på skolan för att gemensamt ta sig till idrottshallen. Under större delen av läsåret cyklar lärare och elever, men vid dåligt vinterväder kan det behövas alternativa färd sätt.

Enligt uppgifter från både lärare och elever finns inga ytterligare krav på egen utrustning. Enda undantaget utgör de enstaka tillfällen då de åker skridskor.

Rapport

2011-11-29

10 (16)

Dnr 40–2011:1362

De elever som då inte har eller kan låna skridskor behöver hyra ett par för 20 kr.

Kontrollerar lärarna elevernas närvaro och deltagande i undervisningen i idrott och hälsa?

Närvaron för lektionerna i idrott och hälsa tas innan den gemensamma cykelturen till idrottshallen. Under den period som Skolinspektionen besökte skolan antogs en ny policy för deltagande i idrott och hälsa. Den går ut på att den elev som är förkyld, men är i skolan, ska följa med till idrottshallen och får då övningar att genomföra utifrån deltagandeförmåga. Har eleven en så pass stor skada att den är mycket begränsad i sina rörelser, får eleven stanna kvar på skolan och arbeta i sitt klassrum med andra ämnen. Om en elev kommer försent till den gemensamma cykelturen får eleven inte cykla ensam, utan ska då istället promenera den runda som "skoljoggen" springs ett par varv, innan eleven går till sitt klassrum och arbetar med något annat ämne. Elevens klasslärare har då ansvar för eleven. På sikt ämnar lärarna ta fram material som är relaterat till idrott och hälsa som eleverna ska arbeta med istället för andra ämnen. I intervju med lärarna framkom att de anser att det behövs en uttalad policy för att komma till rätta med att det började finnas tendenser till att skolans elever inte deltog av en del oklara eller oskäligen anledningar. Vid de lektioner Skolinspektionen deltog som observatörer var det också bara vid en av dessa lektioner där samtliga elever deltog.

Flickor är överrepresenterade i den grupp elever som av olika anledningar inte deltar i undervisningen. Detta uppger även de intervjuade flickorna själva. Några av dem tolkar det som att detta delvis beror på att de uppfattar att det är så stökigt i gruppen, särskilt vad gäller de äldre pojkarna. Dessa flickor uppfattar också att det delvis hänger samman med att de aktiviteter som görs i högre utsträckning är sådant som intresserar pojkarna i gruppen än flickorna. Uppfattningen hos flickorna är också att de äldre pojkarna blir stökigare när det är aktiviteter som mer intresserar den gruppen än flickorna. Även pojkarna uppfattar att det är stökigt i gruppen. De säger inget uttalat om att det är stökigare i vissa situationer än andra, men menar också att flickorna är lite blygare och inte lika duktiga på alla övningar eller aktiviteter som de gör på lektionerna. Rektorn menar att bilden av gruppen inte känns igen från andra ämnen och lektioner, och ämnar att följa utvecklingen noga.

Rapport

2011-11-29

11 (16)

Dnr 40–2011:1362

Skolinspektionen kunde också observera att flickorna i något högre utsträckning än pojkarna inte deltog i aktiviteterna under lektionstid. Flickorna höll sig hela tiden i närheten av varandra, väntade in varandra där detta var möjligt, tog gemensamma drickpauser och rusade till varandras undsättning om någon skadat sig. Detta observerades även vid flera tillfällen av lärarna, som arbetade med att bryta beteendet, så att flickorna istället skulle delta i aktiviteterna. Utifrån Skolinspektionens observationer bröts beteendet endast tillfälligt.

Skolan behöver se till att eleverna deltar i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen i ämnet. Skolan behöver också vara vaksam på de könsmönster som finns i deltagandet i ämnet idrott och hälsa.

Följer skolan skollagens bestämmelser om befrielse?

Det finns vid granskningstillfället inga elever som är befriade från deltagande i idrott och hälsa.

Samverkar lärarna i idrott och hälsa med andra lärare?

Det finns tid avsatt för lärarlagsmöten, där även lärarna som undervisar i idrott och hälsa i årskurserna 4-5 ingår. För de lärare som berörts av denna granskning gäller att de i huvudsak undervisar som klasslärare. Rektorn uppger att skolan inte nått så långt vad gäller samverkan. Skolinspektionen erfar utifrån intervjuer med lärarna och rektorn att samverkan där idrott och hälsa ingår främst handlar om de så kallade friskvårdsveckorna och en del andra schema-brytande aktiviteter. Lärarna uppger att det också förekommit samverkan där andra lärare exempelvis undervisat om lekar och idrotter i undervisning inom ämnet historia som sedan genomförts på idrott och hälsa. Sådan samverkan förekommer emellertid sparsamt. Samverkan med lärare vid andra skolor förekommer inte. Skolan behöver därför få till stånd en högre grad av samverkan där ämnet idrott och hälsa ingår.

Får lärarna kompetensutveckling inom idrott och hälsa?

Enligt rektorn finns en kompetensutvecklingspeng som varje lärare styr över själv. Hennes uppfattning är att ingen använt den till kompetensutveckling inom idrott och hälsa. Intervjuerna med lärarna bekräftar detta. Innevarande termin har emellertid samtliga lärare erbjudits att delta i fortbildningen "Röris" i regi av Friskis & Svettis. Den behöriga läraren deltog, medan den obehöriga

Rapport

2011-11-29

12 (16)

Dnr 40–2011:1362

inte gjorde det. Samtliga lärare vid skolan har emellertid haft kompetensutveckling inför Lgr11. Dåvarande ansvariga läraren för idrott och hälsa var en av nyckelpersonerna som åkte iväg på konferenser och svarade för implementeringen på skolan. Skolinspektionen bedömer att samtliga lärare vid granskningstillfället inte får kompetensutveckling i sådan utsträckning att de kan följa ämnets utveckling och bedriva undervisning helt i enlighet med de nationella målen.

Sker skolans samverkan med föreningslivet på ett sådant sätt att kraven på likvärdig utbildning uppfylls?

Skolans samverkan med föreningslivet sker i huvudsak i samband med friluftsdagar och de så kallade friskvårdsveckorna. Eleverna ges då möjlighet att pröva på olika aktiviteter, även i miljöer utanför skolan. Skolinspektionens bedömning är att eleverna då erbjuds ett allsidigt urval av aktiviteter och föreningar, som inte utmanar kraven på en likvärdig utbildning.

Ser skolan till att kränkande behandling inte förekommer i samband med undervisningen i idrott och hälsa?

Intervjuade elever uppger att man som elev kan uppleva utsatthet i samband med undervisningen i idrott och hälsa. Utifrån de intervjuade elevernas beskrivningar och Skolinspektionens lektionsobservationer handlar det inte om kränkande behandling. Eleverna uppger att utsatthet främst upplevs i omklädningsrummen i form av att det är stökigt, oroligt och är hög ljudvolym. Det gäller främst pojkarnas omklädningsrum, men också till viss del flickornas. Det har också förekommit att någon pojke sagt något som har uppfattats stötande av andra elever, men det har då inte varit riktat mot någon särskild elev. Även lärarna bekräftar denna bild. Lärarna är observanta på vad som händer i omklädningsrummen och bevakar händelserna i den mån det går. Både klasslärare och i viss utsträckning rektorn följer upp hur omklädningen varit. Under tidigare läsår har även skolans elever behövt byta om samtidigt som äldre elever från den skola där man hyr in sig. Då det uppstod flera situationer där elever kände sig mycket utsatta har man nu ordnat schemaläggningen så att eleverna byter om själva.

Det har också framkommit att elever kan uppleva utsatthet under lektionstid, men inte heller då handlar det om kränkande behandling. Som tidigare redovi-

Rapport

2011-11-29

13 (16)

Dnr 40–2011:1362

sats kan en anledning till att flickorna deltar i undervisningen i lägre utsträckning än pojkarna vara att de uppfattar att undervisningssituationen periodvis är stökig. Det framkommer också uppfattningar om att pojkar visar liten grad av hänsyn vad gäller exempelvis att kasta hårda bollar. Lärarna uppfattar att det finns elever som kan ha svårt att visa hänsyn, att inte ta allt för en tävling eller att vara ordningsamma. Detta kunde även Skolinspektionen bekräfta utifrån observationer och intervjuer. Rektorn menar att detta inte är framträdande i andra undervisningssituationer. Både rektorn och undervisande lärare menar att anledningen till detta exempelvis skulle kunna vara att undervisningen i idrott och hälsa uppfattas friare av eleverna och att eleverna inte träffar dessa lärare så ofta.

Skolinspektionen bedömer att skolan behöver utveckla sitt arbete med att skapa en trygg undervisningsmiljö för samtliga elever.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att undervisningen i idrott och hälsa inte anpassas efter varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Eleverna har heller inte tillräcklig kännedom om syfte, centralt innehåll och kunskapskrav, vilket bidrar till att eleverna inte har och ges tillräckligt inflytande över undervisningen. Skolan behöver fortsatt vara vaksam över de tendenser till könsskillnader som finns i deltagandet i undervisningen. Skolan behöver också få tillstånd en högre grad av samverkan där ämnet ingår samt utveckla arbetet med att skapa en trygg undervisningsmiljö för samtliga elever. Huvudmannen och rektorn behöver se till att samtliga lärare i idrott och hälsa ges kompetensutveckling.

Tvärgående granskningsaspekt:

Används IT-verktyg i undervisningen på ett sätt som stödjer elevernas kunskapsutveckling och utvecklingen av deras digitala förmåga?

***Skollagen** anger att det för utbildningen ska finnas de lokaler och den utrustning som behövs för att syftet med utbildningen kan uppfyllas. I förarbetet till lagen talas om "elevers varierande behov avseende kommunikation, information och informationsteknik". Enligt grundskolans **läroplan** ska eleverna kunna använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.*

***Forskning och beprövad erfarenhet** visar att IT i undervisningen bör struktureras och användas på ett medvetet sätt. En IT-strategi måste fokusera på mer än bara teknisk utrustning och tillgänglighet – den måste även sträva efter att skapa en omfattande digital kompetens bland eleverna och bör genomsyra i stort sett alla ämnen.*

Rapport

2011-11-29

14 (16)

Dnr 40–2011:1362

Stödjer IT-användningen elevernas lärande och utvecklingen av elevernas digitala kompetens?

IT-verktyg används inte i undervisningen i idrott och hälsa. Skolan bör därför arbeta för att utveckla användningen av IT-verktyg i idrott och hälsa så att eleverna får en tidsenlig undervisning och så att idrott och hälsa bidrar till läroplanens mål om att eleverna ska kunna använda modern teknik som verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att ämnet idrott och hälsa inte bidrar till elevernas utveckling av digital kompetens.

Bakgrundsuppgifter om Ramlösa friskola

Ramlösa friskola är en fristående skola för förskoleklass och årskurserna 1-6. Vid granskningstillfället har skolan emellertid endast elever upp till årskurs 5. Totalt finns 108 elever, varav 20 i de granskade årskurserna 4-5. Skolan är belägen i utkanten av ett villaområde i södra Helsingborg. Skolan leds av en rektor, som också är huvudman för skolan.

Resultaten i idrott och hälsa har varit goda de senaste åren. De granskade årskurserna har gemensam undervisning i idrott och hälsa, men har i övrigt åldershomogen undervisning. I årskurs 5 finns för närvarande endast pojkar, medan det i årskurs 4 finns ett fåtal pojkar och i övrigt flickor. Undervisningen i idrott och hälsa sker för närvarande två gånger i veckan. Det ena passet är 90 minuter långt och då finns två lärare närvarande, en behörig i ämnet och för årskurserna och en obehörig i ämnet. Det andra passet är 60 minuter långt och då undervisar den lärare som inte har behörighet för ämnet.

Syfte och frågeställningar

Syftet med kvalitetsgranskningen är att ta reda på om kommunala och fristående skolor följer innehållet i läroplanen och i kursplanen för idrott och hälsa i årskurserna 4–6. Särskilt har utvalda aspekter kring hur undervisningen i ämnet lever upp till styrdokumentens krav på en likvärdig utbildning granskats. Granskningen har utgått från följande frågeställningar.

Rapport

2011-11-29

15 (16)

Dnr 40–2011:1362

1. Täcker undervisningen i idrott och hälsa in syftet och alla kunskapsområden så att eleverna ges möjlighet att uppnå kunskapskraven?

Inom ramen för denna frågeställning har Skolinspektionen granskat att ämnets syfte och samtliga kunskapsområden som omnämns i kursplanen för idrott och hälsa finns med i skolans och lärarens övergripande planering och ges tillräckligt utrymme i undervisningen. Skolinspektionen har granskat den lokala planeringen på både lektions- och årskursnivå och i samband med detta efterfrågat motiven bakom val av undervisningsinnehåll.

Särskild uppmärksamhet har riktats mot de områden som forskning och utvärdering funnit ofta försummas, vid sidan av kunskapsområdena hälsa och livsstil samt friluftsliv och utevistelse, även specifika innehållspunkter som simundervisning, dans och rytmik, orientering och kunskap om första hjälpen och agerande i nödsituationer.

2. Uppfyller undervisningen i idrott och hälsa styrdokumentens krav på en likvärdig utbildning anpassad efter varje elevs förutsättningar och behov?

Inom detta område har granskats huruvida enskilda elever eller grupper av elever riskerar att missgynnas utifrån undervisningens innehåll eller genomförande. Av särskild vikt här är jämställdhets- och genusfrågor, alltså i vad mån utbildningen är anpassad efter elevers olika förutsättningar och intressen och i vad mån den tar sin utgångspunkt i traditionella könsroller. Skolinspektionen har även granskat i vilken mån både elever med och utan idrottserfarenhet kan tillgodogöra sig undervisningen. Även närvaro- och deltagandemönster har granskats utifrån dessa perspektiv.

IT i undervisningen

I anslutning till granskningen av idrott och hälsa har även en tvärgående granskning om IT i undervisningen genomförts. Inspektörerna har där granskat om undervisningen i idrott och hälsa innehåller IT-relaterade inslag för att läroplansmålen och kunskapskraven ska kunna nås.

Rapport

2011-11-29

16 (16)

Dnr 40–2011:1362

Metod och material

Innan besöket på skolan genomförts har en dokumentanalys gjorts. Dokumentation har begärts in från den granskade skolan och innefattar bland annat lektionsplanering, underlag för utvecklingssamtal, lokala bedömningskriterier, skriftliga omdömen i idrott och hälsa, åtgärdsprogram i idrott och hälsa, dokumentation om personal, eventuella beslut om befrielse för elever med mera.

I samband med att dokument begärts in har Skolinspektionen därutöver efterfrågat en verksamhetsbeskrivning som fyllts i av rektorn och lärarna som undervisar i idrott och hälsa. Skolinspektionen har på så vis getts en inledande bild av skolans undervisning i idrott och hälsa.

Vidare har granskningen genomförts med hjälp av lektionsobservationer. Syftet med observationerna är att inspektörerna dels kunnat skapa sig en allmän bild av undervisningen och dels getts möjlighet att samla in data för underlag till bedömningar.

I syfte att få en allsidig bild av skolans undervisning i idrott och hälsa har inspektörerna därutöver genomfört intervjuer med skolan rektor, de lärare som undervisar i ämnet samt ett urval av elever i årskurserna 4 – 6.